

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr. K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir. B. ter Brugge, Almelo; Dr. K. J. Cremer, Kampen; Dr. R. J. Dam, Kampen; Dr. A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr. D. van Dijk, Groningen; Dr. K. Fernhout, Baarn; Drs. D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr. J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr. J. van Herken, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr. P. Jasperse, Leiden; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Dr. J. v. d. Linden, Zeist; Dr. S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs. Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnald, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr. G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr. R. Schippers, Wansword; Dr. J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs. H. Smilde, Groningen; Drs. H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr. N. Streefkerk, Wollega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr. C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. C. Veenhof, Haarlem; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr. F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr. K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: „Absolute éénmaligheid.” I. — Uit de Schrift: Gods Nazireër. (Luk. 1:15b.) — Kerkelijk Leven: Naar aanleiding der artikelen van Dr. Delleman. III. De Professoren ter Synode. Lichtvaardige beweringen van „Om Sions wil”. — Even Parkeeren: Uit het panopticum van Bacchus. — Geestelijke Adviezen: Verbreken van een verlovings. II. — Literatuur en Kunst: Flipje. — Pop. Wet. Schetsen: Jojachin, de verworpen zegelring. — Valwetenschap en Praktijk: Het sterilisatie-vraagstuk. IV. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Kerkelijk en onkerkelijk Nederland. I. — Opv. en Onderwijs: Te veel. — Persschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

„Absolute éénmaligheid”.

I.

Het woord „éénmaligheid” kan taalzuiveraars doen rillen. Maar het zal niet gemakkelijk te vertalen zijn. En het is in den laatsten tijd overbekend geworden, met name door Emil Brunner. Omdat we in de adventsdagen zijn, en de constructies van Brunner de algemeene aandacht trekken, leek het ons wel dienstig, er iets over te zeggen.

Het begrip der „absolute éénmaligheid” is door Brunner naar voren gebracht in zijn boek over „den middelaar”. Hij probeert daarmee de betekenis van den Christus in zijn verschijning duidelijk te maken.

Dit is niet zonder betekenis; men behoeft hier niet te denken aan een minder gelukkig gekozen term, waaraan overigens niet te veel aandacht geschonken zou dienen te worden. Immers, Brunner heeft met behulp van den technischen term der „éénmaligheid” zelf tegenover anderen geredetwist. Tegen Ritschl bracht hij het bezwaar in, dat deze met het begrip, niet van de „éénmaligheid”, doch van de „eerst-maligheid”, op ongeoorloofde wijze opereerde. We gaan op Ritschls denkbeeld hier niet nader in; doch wijzen op de fijne onderscheiding tusschen „eerstmalig” en „éénmalig”, om te doen zien, dat het Brunner wel degelijk ernst is met het hanteeren van dezen term.

Welken kant hij ermee uit wil? Hij wil ermee duidelijk maken, welke betekenis toe te kennen is aan de openbaring, en aan wat hij — zeer ten onrechte — het „Faktum” Jezus Christus noemt. Het „éénmalige” is een begrip, dat uit de geschiedenis der jongere wijsbegeerte (Windelband-Rickert) bekendheid kreeg; men wil er mee duidelijk maken, dat er aan den ééne kant natuur-„wetten” zijn, volgens welke telkens weer dezelfde dingen gebeuren, of althans geacht worden te gebeuren, terwijl dan daartegenover aan den anderen kant het historische staat, waarin slechts „éénmaal” gebeurt, of geacht wordt te gebeuren, datgene, wat de stof van den verteller of geschiedschrijver uitmaakt. Als Napoleon zijn ontbijt neemt, gaat het met de spijsvertering naar vaste wetten van vele eeuwen. Als hij den slag bij Waterloo levert, is daar iets „éénmaligs”. Er valt hierover wel iets te zeggen, maar we laten het rusten.

Het „éénmalige” krijgt nu het praedicaat „absoluut” bij Brunner, als het gaat over openbaring, en over Jezus Christus. Eerst in het christendom krijgt z.i. het „éénmalige” zijn strikte, streng-absolute betekenis. Het „éénmalige” in den strikten zin des woords kan z.i. slechts een „feit”, een „Faktum” zijn. In de openbaring, die God in Christus geeft, hebben we te doen met een soort van „éénmaligheid”, waarvan er maar „één” geval voorkomt. Met dit ééne individuele geval is de betekenis van het begrip der „absolute éénmaligheid” dan ook uitgeput; het is ermee identiek. Het is de volstrekt ernstige, de absolute éénmaligheid. Daarom valt in de openbaring het „ab-

soluut-éénmalige” ook samen met het „eeuwige”; en diensgevolge heeft het ook de betekenis van iets, dat een absolute, onveranderlijke, volledige „beslissing” heeft; het beslist voor tijd en eeuwigheid.

Is nu de openbaring in het „Faktum” Jezus Christus tot ons gekomen, dan concludeert Brunner nu vervolgens, dat onze verhouding tot de geschiedenis bepaald is door onze verhouding tot Jezus Christus, niet omgekeerd. Het Faktum Jezus Christus, het Christus-gebeuren, beslist, en beslist alleen. De verhouding tot Jezus Christus, zegt hij, is primair; en deze primaatsverhouding kan niet in omgekeerde richting worden gedacht. Ook hiertegen hebben we onze bedenking, waarover we echter weer zwijgen.

Want niet over deze en dergelijke punten wenschen we hier te handelen, doch we willen eens — in adventsdagen — vragen, op welke manier Brunner tracht, zijn kunstterm te rechtvaardigen uit de Schrift. Ongetwijfeld waagt hij daartoe een ernstige poging; hij wil ze demonstreeren door een fijne onderscheiding in te voeren tusschen tweeërlei:

- a) den Christus „in het vleesch”,
- b) den Christus „naar het vleesch”.

Onze lezers begrijpen nu te beter, waarom in adventstijd Brunners gedachten ons interesseeren.

„De Christus IN het vleesch”, dat beteekent: het Woord, dat vleesch geworden is, zoo oordeelt hij. Onder „vleesch” verstaat Brunner nu eens „de brutale massiviteit van het zinnelijk, zintuigelijk, gegevene”, dan weer „de feitelijkheid in den aller-massiefsten zin”, of ook: de bestaanswijze van historische gegevenheden, heel de historisch bepaalde wereld, met insluiting ook van de aller-fijnste, zedelijk-religieuze humaniteit. Tot dit „vleesch” nu is het Woord Gods ingegaan. En dat is nu de betekenis van de uitspraak, dat het Woord „vleesch” geworden is; men lette erop, dat het woord „vleesch” hier veel ruimer genomen is, dan wanneer wij, gereformeerden in Nederland, straks op Kerstfeest zullen zeggen, dat het Woord vleesch werd. Wij zullen daarbij denken aan het feit, dat de Zoon Gods mensch geworden is, en alzoo is ingegaan tot onze historische wereld, ons denken, ons streven, onze culturele en religieuze werkelijkheid etc. Maar wij zeggen niet, dat het Woord Gods dit laatste z.g. „vleesch” „geworden” is.

Maar keeren we tot Brunner terug. Wat is nu voorts de „Christus NAAR het vleesch”? Volgens Brunner is dat de Christus, zooals die voor kroniekschrijvers, rapporteurs, wij zouden vandaag zeggen: voor journalisten, en persfotografen en nieuwsberichtschrivers, voor historische waarnemers was. Zulk menschenlag kon van Napoleon veel rapporteeren, en kan gelijke reportage geven omtrent Jezus Christus; het neemt aan Hem den buitenkant waar. Al zulke menschen als zoodanig nemen evenwel het „vleesch” van den Christus waar, wat nog volstrekt niet zeggen wil, dat ze nu Christus kennen. Zij brengen het niet verder dan tot de kennis van de zedelijk-religieuze persoonlijkheid, het „brutale” historische feit, inclusief dan weer heel de humaniteit, de gewoone menscheelheid, de zedelijk-religieuze menscheelheid van Jezus; hoogstens kunnen ze van Hem een historisch beeld schetsen.

Nu is de „Christus IN het vleesch” werkelijk ingegaan tot ons leven, onze geschiedenis; daarom wil Brunner niet hebben, dat het geloof zich aanstelt, alsof het met de geschiedenis niets te maken heeft. Het „Christus-gebeuren” had toch zeker plaats in de geschiedenis? Maar — al vond het plaats in de geschiedenis, dat wil, volgens Brunner, nog niet zeggen, dat dit Christus-gebeuren nu „historisch” mag heeten. Men moet — wil

men althans fijn onderscheiden — tusschen „geschiedenis” en „historie”, tusschen iets, wat in de geschiedenis plaats greep, en iets, dat „historisch” werd, onderscheid maken, meent hij. „Historie” heeft te maken met wetenschap inzake wat in de geschiedenis plaats greep en griipt. En nu brengt de wetenschap van den historicus het niet verder dan tot den Christus „NAAR het vleesch”. Maar er is ook een Christus „naar den Geest”; en deze „Christus naar den Geest” is nu hetzelfde als de „Christus IN het vleesch”.

Men kan nu zelf wel verder uitrekenen, hoe de wagen van Brunners belooft dan verder loopt. De „Christus naar het vleesch” is toegankelijk voor het „vleeschelijke” kennen, historisch-kroniekmatig b.v. De „Christus IN het vleesch”, oftewel de Christus „naar den Geest”, is daarentegen alleen voor het „geestelijke” kennen toegankelijk.

Waar nu de „eeuwigheid” den tijd alleen maar „snijden” kan, niet in een „levensvlak”, doch alleen maar in een „punt”, dat dus nimmer een stukje historie worden kan, daarom biedt de „Christus IN het vleesch” niet meer dan een gemeenschappelijk punt van aanraking tusschen den kroniekschrijver als zoodanig en den geloovige als zoodanig.

Zeker, het is een „gemeenschappelijk” punt; want zoowel de kroniekschrijver als de geloovige zijn geïnteresseerd bij en voor den Christus, van wien men iets vertellen kan. Maar meer dan een gemeenschappelijk „punt” wordt het toch niet; want anders zou de „Christus IN” met den „Christus NAAR het vleesch” vereenzelvigd worden; zou de openbaring een stuk historie worden; zou God met ons meegegaan zijn in onze wereld, hetgeen volgens Brunner niet aan te nemen is, waar immers de eeuwigheid, de Eeuwige, slechts den tijd „snijden” kan. In een snij-punt. De Christus kan wel „in”, maar niet „naar” het vleesch echt gekend worden.

In den Christus „naar” het vleesch — zoo wordt dan de conclusie genomen — ziet ge de relatieve „éénmaligheid”. Doch in den Christus „in” het vleesch (of: naar den Geest) vindt het geloof de absolute éénmaligheid.

Relatieve éénmaligheid, die is er in het leven ook van Napoleon, Goethe, uw buurman, gij zelf. Napoleon kan veldslagen winnen, Jezus kan farizeërs en schriftgeleerden verslaan in een dispuut. Goethe kan een reis naar Italië doen, die voor zijn leven van blijvende betekenis wordt, Jezus kan een reis door Samaria doen, die blijvende indrukken in Hem laat. Uw buurman kan als magnetiseur een patiënt genezen, Christus kan zieken aangrijpen. Gijzelf kunt een conflict met menschen hebben, Christus kan voor het Sanhedrin komen te staan. Dat is allemaal wel „éénmalig”, want het geval van Napoleon, Goethe, dien buurman, uzelf gebeurt maar één keer; en de daarmee corresponderende gevallen uit Christus’ leven „naar” het vleesch gebeuren ook maar één keer. Maar omdat „éénmaligheid” van dit soort ook bij anderen optreedt, daarom is zij slechts „relatieve” „éénmaligheid”.

Doch Christus IN het vleesch, dat is de absolute éénmaligheid; in Hem spreekt God, en komt de openbaring tot ons, zonder historisch te worden. En deze absolute éénmaligheid is in elk opzicht onkenbaar voor den historicus, al heet die ook Mattheüs, Marcus, Lucas of Johannes, of Flavius Josephus, of apostel, of tijdgenoot, die over Jezus verhalen doet, en dan mogelijk wel volkomen betrouwbare verhalen. Men kan die absolute éénmaligheid slechts kennen in — niet te verwarren met: door — het geloof. „In” is — zoo zeiden we — hier niet te verwarren met „door”. Want in het geloof Christus „kennen” is weer heel wat anders dan over zijn